

Gratis hulp bij collectief energie besparen

Vijf aanpakken van de Participatiecoalitie

Participatiecoalitie

**buur
kracht.**

Inleiding

Aan de slag met energie besparen in de buurt? De Participatiecoalitie biedt bewonersgroepen en gemeenten kosteloze ondersteuning aan bij het opzetten van collectieve acties. We hebben verschillende aanpakken beschikbaar. In deze brochure zetten we ze op een rij.

Veel mensen willen hun huis energiezuiniger maken, maar vinden het ingewikkeld waardoor ze niet overgaan tot maatregelen nemen. Gelukkig zijn er in vrijwel iedere buurt bewoners die het uitzoekwerk willen doen, acties organiseren, en daar burens voor enthousiasmeren.

In Nederland zorgen honderden van zulke bewonersinitiatieven dat huizen sneller verduurzaamd worden. Bijvoorbeeld door collectief isolatiemaatregelen en zonnepanelen in te kopen of netwerken van vrijwillige energiecoaches op te richten.

Buurtbegeleiders

Maar zulke initiatieven doen dit voor het eerst. Ze kunnen goed hulp gebruiken van een partij die de benodigde ervaring wél heeft.

De Participatiecoalitie – een samenwerking van vijf maatschappelijke organisaties – heeft daarom een landelijk netwerk van buurtbegeleiders ingericht. Ervaren krachten die samen met een team van bewoners een helder plan maken dat leidt tot een socialere buurt en bewoners die energiebesparende maatregelen nemen.

Kosteloze ondersteuning

Het mooie? De ondersteuning bieden we kosteloos aan dankzij een subsidie van het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties. We brengen in kaart waar de behoefte precies ligt en welke aanpak daar het beste bij past. Vervolgens gaan de buurtbegeleiders van één of meerdere organisaties van de coalitie met de buurt aan de slag.

Vraag ondersteuning aan

Werk je bij een gemeente en wil je met de bewoners in een buurt aan de slag met energie besparen? Of wil je als bewoner met een groep burens aan de slag in je eigen buurt? De Participatiecoalitie ondersteunt je graag.

Neem contact op via [dit formulier](#).

Past het aanbod net niet bij je vraag en hoor je graag wat er verder mogelijk is? Ook dan komen we graag met je in contact.

Participatiecoalitie: aanpakken die elkaar versterken

De Participatiecoalitie is een samenwerking tussen vijf maatschappelijke partijen: Buurkracht, Energie Samen, de Natuur en Milieufederaties, LSA bewoners en klimaatstichting HIER. Ze hebben ieder hun eigen specialisme en aanpak die elkaar versterken. Alle met hetzelfde doel: meer en sterkere bewonersinitiatieven die bijdragen aan duurzame en sociale buurten.

Door intensief samen te werken vullen de organisaties elkaar goed aan. Per buurt bekijken we welke expertise nodig en passend is. Of het nu vooral een uitdaging is om een nieuw team te vormen, de dynamiek van een stadswijk met lage inkomens complex is, er extra aandacht nodig is voor natuurinclusiviteit, of dat zo snel mogelijk meters gemaakt moeten worden.

1. Vraaggericht, inclusief en collectief

Een aanpak van LSA bewoners

Het uitgangspunt van deze aanpak is vraaggerichte procesondersteuning van bewonerscollectieven die bezig zijn met verduurzamingsoplossingen waaraan zoveel mogelijk buurtgenoten mee kunnen doen. LSA bewoners ondersteunt bewonerscollectieven met ervaren procesbegeleiders. Samen werken ze aan de nodige randvoorwaarden om collectieve verduurzamingsmaatregelen te realiseren.

Stappen bij deze aanpak

De procesondersteuning komt neer op diverse onderdelen:

1. Het versterken van de organisatie van het bewonerscollectief
2. Het vergroten van de groep rond het bewonerscollectief
3. Uitzoeken van type verduurzamingsmogelijkheden
4. Het organiseren van financiële en/of juridische constructies
5. Versterken van de lokale samenwerking tussen betrokken stakeholders
6. Het vergelijken van offertes en onderhandelen in collectiviteitsvoordelen
7. Met constante aandacht op: hoe kan iedereen meedoen?

Het doel van de ondersteuning is dat de procesbegeleider het duwtje in de rug geeft om door taaie vraagstukken heen te komen. Na de ondersteuning van LSA moet het collectief zelf door kunnen gaan.

Afhankelijk van de hulpvraag van het collectief zal de ondersteuning uitgevoerd worden door een ervaren procesbegeleider. Deze persoon maakt met het collectief een plan van aanpak en een rolverdeling tussen bewonerscollectief en procesbegeleider.

Rolverdeling tussen bewoners en begeleiders

Het bewonerscollectief blijft altijd in regie. De procesbegeleider is iemand die het verduurzamingsproces en dynamieken van bewonerscollectieven goed kent. Hij of zij zal meewerken en adviseren om zo goed mogelijk bij te dragen aan het realiseren van collectieve verduurzaming. Het is voor collectieven ook mogelijk om zelf een procesbegeleider aan te dragen, uit het eigen collectief.

De invulling van de rol is afhankelijk van de ondersteuningsvraag. Voor sommige bewonersinitiatieven zal er een jaar lang elke week een contactmoment zijn. Voor andere zal de begeleiding zitten in het faciliteren van een aantal sessies gericht op financiële constructies of samenwerking met lokale stakeholders.

Weer andere krijgen in de eerste fase actieve begeleiding in manieren hoe je de buurt in kan gaan of hoe je vanuit de principes van Asset Based Community Development diverse groepen buurtbewoners kan bereiken. De stappen worden gezamenlijk bepaald.

Samenwerking met andere partijen

Omdat inclusiviteit voorop staat bij de collectieven uit het netwerk van LSA, is samenwerking met gemeente en/of woningbouwcorporatie onvermijdelijk. We zien dat onze procesondersteuning veel gaat over afstemming tussen stakeholders, subsidies en regelingen. Ook gaat er veel tijd zitten in het verbreden van het netwerk om diverse buurtgenoten te laten meedoen aan de verduurzamingsoplossing.

De procesbegeleider van LSA ondersteunt het bewonerscollectief hierin door advies te geven en soms zelf aan tafel te zitten om het samenwerkingsproces te faciliteren.

Resultaten van de aanpak

- Randvoorwaarden voor collectieve verduurzamingsmaatregelen waaraan ook buurtgenoten met minder middelen en macht meedoen (smalle beurs en huurders).
- Een bewonerscollectief dat gesterkt is in eigen organisatie en verder kan met hun ambities of andere activiteiten in de buurt oppakken.
- Een betere lokale samenwerking tussen stakeholders waarop voortgebouwd kan worden.
- Groei van sociale cohesie, nieuwe ontmoetingen in de wijk.

Waarom deze aanpak werkt

De energietransitie is niet alleen een technische, maar vooral ook sociale transitie. Daarbij komt dat nog heel veel mensen niet mee kunnen doen met de energietransitie.

Door te investeren in lokale sociale netwerken en relaties, vergoot het vertrouwen dat nodig is om keuzes te maken bij het nemen van maatregelen. En door samen de lasten te dragen en/of het collectief op bepaalde punten te ontlasten, wonen er meer mensen in een verduurzaamde woning.

Belangrijke bijvangst is dat bewonerscollectieven vaak met veel meer bezig zijn dan alleen collectieve verduurzaming. Hierdoor vergroot de toestroom naar het buurthuis, ontstaan nieuwe contacten, groeien projecten en worden nieuwe diensten ontwikkeld. Van het een komt het ander. Zo draagt investeren in collectieve aanpakken bij aan meer gemeenschapskracht in de buurt, en mooiere en fijnere buurten.

Plus- en minpunten van de aanpak

+ De aanpak leidt niet alleen tot CO₂-besparing maar ook tot het versterken van de gemeenschap. En er is veel aandacht voor inclusiviteit.

- Inclusieve aanpakken en oplossingen kosten door betrokken stakeholders en de nodige sociale basis veel tijd. Het vraagt geduld tot er daadwerkelijk maatregelen genomen worden.

Voorbeeld met deze aanpak

Procesondersteuning in de nodige financiële constructies: een VvE in Bospolder Tussendijken, Delfshaven Rotterdam

In de wijk Delfshaven in Rotterdam zet een enthousiaste VvE zich in voor het gezamenlijk verduurzamen van hun appartementen. De leden van de VvE kennen elkaar goed en er is een actief bestuur.

De VvE

De VvE bestaat uit 20 appartementen, 4 van de appartementen worden verhuurd. De woningen van VvE Spangeseekade hebben allemaal energielabel F. Ze komen samen in de ruimtes van bewonersinitiatief Stichting Schiezicht, wijkonderneming en ontmoetingsplaats voor en door bewoners van de wijk.

De leden van de VvE verschillen qua leeftijd en inkomen. Hierdoor is de financiële draagkracht verschillend om op eigen initiatief te verduurzamen. Door de verduurzaming samen aan te gaan worden de kosten op alle leden gelijk verdeeld en worden onderzoek naar en uitvoering van de maatregelen, financiën en subsidies zo veel mogelijk centraal georganiseerd en voorbereid. Onder andere voor dit proces is ondersteuning aangevraagd bij LSA bewoners.

Ontzorgen

Wat de procesbegeleider van LSA doet: ontzorgen in het proces om te komen tot de nodige financiële constructie. Het verzamelen en verbinden van de subsidieaanvragen zoals die voor de Rotterdamse energietransitielening, de subsidie SVVE, en de aanvraag voor de Isolatiesubsidie voor Rotterdamse appartementen.

Er wordt uitgezocht welke subsidieregelingen er zijn voor isolatie aan de binnenzijde van de gevel. Er worden afspraken gemaakt met een kozijnenleverancier om de huidige prijsstelling te kunnen vasthouden en verhogingen te voorkomen. Er worden mogelijkheden verkend voor dakisolatie aan de buitenzijde. Er wordt een onderzoek uitgewerkt naar zonnepanelen op het VvE-dak, en offertes worden aangevraagd.

Succes

Het grootste succes: de VvE heeft een offerte voor isolerend glas aangevraagd en er is onlangs bij de ledenvergadering unaniem gestemd voor het vervangen van de kozijnen van alle appartementen, onder voorbehoud van de financiering.

Tijdens de ledenvergadering was ook groot animo om te onderzoeken of ook de gevels meteen aan de binnenzijde geïsoleerd kunnen worden, als tweede maatregel voor een subsidieaanvraag van de SVVE subsidie. Ook is onderzocht of zonnepanelen voor individueel gebruik voor de appartementen mogelijk is. Een eerste positieve rapport is er inmiddels.

Over LSA bewoners

LSA bewoners staat voor een bewonersgedreven energietransitie. Bewonersgedreven betekent voor ons dat bewoners mede invloed moeten hebben op prioriteiten, keuzes en tempo van het verduurzamen van hun woningen. Door aan te sluiten op dat wat er al is in de buurt (aan initiatieven, netwerken, sleutelfiguren en ambities) kan je daar het meeste in betekenen.

Door samen te werken aan verduurzaming werken wijken en buurten ook aan sterkere sociale binding en betaalbare oplossingen voor iedereen.

www.lsabewoners.nl

2. Een nieuw buurtteam vinden en activeren met tools

Een aanpak van Buurkracht

Het stappenplan heeft als doel om een bewonersinitiatief te vormen, die samen met hun burens de buurt mooier, duurzamer en in veel gevallen ook gezelliger maakt.

Stappen bij deze aanpak

1. Participatiescan: scan van de gemeente, maatschappelijk middenveld en bewoners. De participatiescan bepaalt de strategie voor het vinden van initiatiefnemers.
2. Werving: op basis van de strategie werven we enthousiaste initiatiefnemers uit een buurt.
3. Vorming: naast de initiatiefnemers breiden we het buurtteam uit met enthousiaste buurtbewoners en gaan we op zoek naar de 'gemeenschappelijke why': de reden om met elkaar aan de slag te gaan.
4. Uitvoering: het buurtteam bepaalt welke inkoopactie(s) ze gaan organiseren en enthousiasmeren hun buurtgenoten met de (gratis) communicatiemiddelen die beschikbaar zijn om naar een buurtbijeenkomst te komen.
5. Evaluatie: na afloop vindt er een evaluatie plaats met het buurtteam en de gemeente.
6. Vervolg: om meer buurtbewoners mee te laten doen, stimuleren we een herhaalactie of een actie op een ander relevant buurtonderwerp.

De combinatie van bovenstaande stappen, goede begeleiding en slimme communicatietooling zorgt ervoor dat bewonersinitiatieven gaan groeien en er ook een langjarige samenwerking met de gemeente ontstaat. Buurkracht bouwt stap voor stap haar begeleiding af, zodat het buurtinitiatief steeds zelfstandiger wordt.

Rolverdeling tussen bewoners en begeleider

De buurtbegeleider doet de participatiescan en werft en vormt het buurtteam. Vervolgens gaan de initiatiefnemers aan de slag met het proces van Buurkracht.

De buurtbegeleider geeft de bewoners de handvatten en begeleidt ze door het proces waarin ze hun actie uitvoeren. Het is hierbij van groot belang dat de bewoners zelf aan de slag gaan en zo eigenaar worden van het proces.

Samenwerking met andere partijen

Buurkracht werkt in 9 van de 10 gevallen samen met de gemeente. Dit doet ze omdat ze gelooft dat de buurtteams/bewonersinitiatieven op deze manier een langdurige en duurzame relatie aangaan met de gemeente.

Tijdens de participatiescan worden allerlei andere partijen die bij het project betrokken (kunnen) raken en hun belangen in kaart gebracht, met name in het maatschappelijk middenveld of bestaande bewonersinitiatieven. Afhankelijk van de context van het project wordt bepaald welke partijen er wel of niet meegenomen worden in het proces.

Commerciële partijen worden betrokken bij het aanbod van de energiebesparende maatregelen. Het buurtteam kiest dan zelf de leveranciers met wie ze in zee willen gaan, ze vragen offertes aan bij verschillende leveranciers en bepalen welke voor hun de beste is. Buurkracht ondersteunt met offerte en vergelijkingsformats.

Resultaten van de aanpak

Het eerste wat een buurtaanpak oplevert is een nieuw buurtteam van enthousiaste bewoners die wat willen betekenen voor hun buurt. Hoe vaker het team onder begeleiding van Buurkracht meedoet, hoe meer slagvaardig en sociaal verankerd het team wordt. Uiteindelijk kan het team volledig zelfstandig aan de slag.

Daarnaast levert de buurtaanpak (grote) energiebesparende maatregelen op. Historisch gezien heeft Buurkracht een conversie van ongeveer 6% (aantal huishoudens dat maatregelen neemt ten opzichte van het totaal aantal huishoudens in het gebied). In 2023 was dit door verschillende factoren minder.

Waarom deze aanpak werkt

Er zijn een aantal succesfactoren. De belangrijkste is dat burens elkaar in beweging brengen om iets te doen voor hun buurt/elkaar/het klimaat/de energietransitie.

Andere succesfactoren zijn:

- Door de participatiescan krijgt Buurkracht direct inzicht in de slagingskans in een specifieke buurt.
- De gestructureerde aanpak zorgt ervoor dat de bewoners weten waar ze aan toe zijn en dat ze het daarna ook zelfstandig kunnen.
- Het behalen van concrete resultaten zorgt ervoor dat bewoners zich opnieuw in willen zetten voor de buurt, ook op andere onderwerpen.
- Door het gebruik van Buurkracht Online kunnen bewoners makkelijk zelf communicatiemiddelen aanpassen aan hun wensen en bestellen.
- De communicatiemiddelen zijn gebaseerd op 10 jaar ervaring over hoe de rest van de buurt te bereiken. Bijvoorbeeld met toepassing van slimme enquêtemiddelen om op te halen waar de buurt mee aan de slag wil en wat ze belangrijk vinden.

Plus- en minpunten van de aanpak

- Professionele en gestructureerde aanpak.
- Communicatie-ondersteuning vanuit Buurkracht Online, op basis van 10 jaar gedragsverandering ervaring.
- Leidt tot bewezen resultaten.
- Buurtteam leert het proces gaandeweg, waardoor ze daarna met minder begeleiding hetzelfde proces kunnen doorlopen.
- Vertrouwen tussen bewoners (initiatief) en gemeente groeit.
- De sociale cohesie en gemeenschapszin tussen buurtbewoners groeit.

- Doordat de aanpak zich focust op grote energiebesparende maatregelen is het lastig om huurders te betrekken.
- Het kost relatief veel tijd om een goed buurtteam te werven en te vormen.

Voorbeeld met deze aanpak

Succesvolle buurtaanpak in Westerbork

In 2023 startte Buurkracht samenwerking met de gemeente Midden-Drenthe voor bewonersparticipatie in energiebesparing. Een van de initiatieven was Duurzaam Westerbork.

Buurteam

Door de participatiescan kwam Buurkracht in contact met de werkgroep Energie en Klimaat van Duurzaam Westerbork. Zij willen hun dorp verduurzamen, maar wilden niet zelf in een buurtteam. Wel steunden ze de werving van initiatiefnemers.

In oktober werd een vragenlijst verspreid om de interesse in het dorp te peilen. Vijfentwintig dorpsgenoten gaven aan misschien wel mee te willen helpen. Hieruit ontstond uiteindelijk een buurtteam van zes enthousiaste bewoners.

Begeleiding

Het team koos voor een inkoopactie vloerisolatie vanwege de eenvoud en de directe voordelen voor energiebesparing. Ze maakten gebruik van de communicatiemiddelen uit Buurkracht Online om dorpsgenoten te enthousiasmeren.

Het buurtteam vroeg vervolgens offertes op en werd in contact gebracht met het buurtteam uit Beilen, wat leidde tot een betere deal voor beide dorpen. Tijdens de bewonersavond in mei 2024 presenteerde het team de voordelen én een aanbod voor vloerisolatie.

Resultaten

De bewonersavond in mei 2024 was succesvol en resulteerde in veel offerteaanvragen voor vloerisolatie. De samenwerking met Beilen bleek van grote waarde, die leidde tot grotere kortingen en meer impact. Het project versterkte niet alleen de duurzaamheid van de woningen, maar ook het gemeenschapsgevoel.

Positieve evaluaties en de opgedane kennis motiveren het team om door te gaan met nieuwe duurzame initiatieven in de toekomst, zo gaan ze nog in 2024 voor een tweede ronde.

**buur
kracht.**

Over Buurkracht

Stichting Buurkracht, een maatschappelijke organisatie zonder winstoogmerk, gelooft in de kracht van burens om hun buurt samen mooier, groener, gezelliger en

duurzamer te maken. Wij helpen burens in heel Nederland om hun buurkracht te ontdekken en te versterken. Dit doen we door hen bij elkaar te brengen en te ondersteunen met praktische tips en krachtige tools, zoals communicatiemiddelen, een interactief online platform en persoonlijke begeleiding. In samenwerking met gemeenten, provincies en andere partners bevorderen wij bewonersparticipatie, sociale veerkracht en leefbaarheid in buurten door heel Nederland. Meer informatie: www.buurkracht.nl

3. Energiecoöperaties helpen buurtinitiatieven op weg

Een aanpak van Energie Samen

In veel regio's of gemeenten helpt een energiecoöperatie bewoners met energiebesparende maatregelen. De energiecoöperaties vinden en smeden de bewonersinitiatieven die op hun beurt de bewoners enthousiasmeren. Dat gebeurt op verschillende manieren die sterk afhankelijk zijn van de lokale context.

Soms wordt bijvoorbeeld met een vastomlijnd stappenplan de vraag naar maatregelen gebundeld en collectief ingekocht. In andere gevallen enthousiasmeren buurtaanjagers zoveel mogelijk burens om huizen te verduurzamen.

Stappen bij deze aanpak

De stappen die bij zulke aanpakken kunnen worden doorlopen:

1. Energie Samen maakt afspraken met de energiecoöperatie over de aanpak en beoogde resultaten.
2. De energiecoöperatie verkent in welke buurten van hun werkgebied activiteiten kansrijk zijn. Soms wordt voortgeborduurd op bestaande sociale structuren, terwijl in andere gevallen juist wordt gekozen voor een geheel nieuw initiatief.
3. Er wordt een team gesmeed van bewoners met verschillende kwaliteiten.
4. De energiecoöperatie en het buurtinitiatief bepalen samen een kansrijke aanpak voor de buurt. Dit bestaat vaak uit een analyse van de behoeften van bewoners, zodat het aanbod hierop aansluit.
5. In samenwerking met lokale bedrijven wordt een aanbod voorbereid.
6. Het buurtinitiatief enthousiasmeert zoveel mogelijk burens.
7. Bewoners vragen offertes aan en laten maatregelen uitvoeren.

Rolverdeling tussen bewoners en begeleider

Vanuit de energiecoöperatie werkt een buurtprocesbegeleider samen met de bewoners. Deze procesbegeleider brengt kennis in, bijvoorbeeld over in welke volgorde stappen genomen kunnen worden of welke communicatieaanpak geschikt is om burens te betrekken. In sommige gevallen heeft de coöperatie afspraken met lokale bedrijven waar bewoners gebruik van kunnen maken of digitale tools waarmee bewoners zich kunnen inschrijven voor acties.

Welke ondersteuning precies geboden wordt, hangt af van de lokale situatie en de hulpvraag van het bewonersinitiatief. Het streven is wel altijd dat het initiatief na de begeleiding zelfstandig kan voortbestaan.

Samenwerking met andere partijen

De coöperatie heeft vaak afspraken met lokale bedrijven die energiebesparende maatregelen kunnen uitvoeren. Die kunnen bijvoorbeeld gaan over product, kwaliteit, levertijd, garantie en prijs. De bewonersinitiatieven die door de coöperatie ondersteund worden, kunnen gebruik maken van deze bestaande samenwerking. De toegevoegde waarde van de buurtprocesbegeleider zit in het ontzorgen van bewoners en leveranciers.

Vrijwel alle betrokken coöperaties hebben ook een nauwe samenwerking met hun gemeente.

Resultaten van de aanpak

- Omdat de betrokken energiecoöperatie al veel voorbereidend werk heeft gedaan, leidt deze aanpak vaak relatief snel tot daadwerkelijk uitgevoerde energiebesparende maatregelen.
- Als resultaten eenmaal behaald zijn, kan het buurtinitiatief voortborduren op het succes door met of zonder hulp van de energiecoöperatie een vervolgactie te organiseren.
- De aanpak draagt bij aan de sociale cohesie in een buurt.

Waarom deze aanpak werkt

Deze aanpak werkt goed doordat de energiecoöperaties sterk geworteld zijn in de stad of regio en daardoor een goed netwerk en een sterke uitvoeringskracht hebben. Dat er al samenwerkingen lopen met lokale bedrijven scheelt bijvoorbeeld een hoop zoekwerk voor bewoners. De doorlooptijd van een traject wordt hierdoor korter, en het bewonersinitiatief kan haar energie steken in het betrekken van andere bewoners.

Daarnaast kennen de coöperaties de behoeften en zorgen van bewoners goed, waardoor ze in staat zijn om samen met bewonersinitiatieven een aanbod te organiseren dat aanslaat.

Plus- en minpunten van de aanpak

- De energiecoöperaties zijn sterk geworteld in de stad of regio en hebben daardoor een goed netwerk en een sterke uitvoeringskracht.
- Omdat er al samenwerkingen zijn met uitvoerende partijen kunnen bewonersinitiatieven snel van start.
- Coöperaties begeleiden vaak meerdere buurten in hun gemeente, waardoor ze efficiënt kunnen werken.
- Doordat coöperaties onderling kennis uitwisselen, worden hun aanpakken steeds sterker.

- Deze aanpak werkt alleen als er een energiecoöperatie actief is in een gemeente of regio.

Voorbeeld met deze aanpak

Willen-Kunnen-Durven-Doen met Blauwvinger Energie in Zwolle

Energiecoöperatie Blauwvinger Energie uit Zwolle ging in 2023 aan de slag in vijf buurten. Deze werden begeleid volgens het Willen-Kunnen-Durven-Doen-model uit de gedragswetenschap:

- Willen: Inzicht krijgen in waarom we willen verduurzamen
- Kunnen: Welke stappen kunnen we zetten (bijv. technisch, financieel)?
- Durven: Samen maatregelen kiezen en offertes aanvragen
- Doen: Daadwerkelijk maatregelen realiseren en elkaar inspireren

Kernteam

Per wijk werd met een kernteam van actieve bewoners de ambitie bepaald, waaronder op welke maatregel(en) het team wilde focussen. Een werkgroep Inkoop maakte een selectie van leveranciers op basis van criteria die samen werden geformuleerd. Een werkgroep Communicatie heeft bedacht hoe dit het beste met de bewoners gecommuniceerd kan worden.

Vervolgens is een collectieve inkoopactie gepresenteerd op een bijeenkomst voor alle bewoners van de betreffende wijk. In sommige buurten is eerst nog een bijeenkomst georganiseerd over de bouwkundige staat van de woningen. Dit draagt bij aan het begrip over de noodzaak voor de energetische verbeteringen.

Resultaat

Deze aanpak heeft in 2023 in Zwolle geleid tot 136 gerealiseerde verduurzamingsmaatregelen waaronder spouwmuurisolatie, vloerisolatie, dakisolatie en isolerend glas. Energie Samen zorgde voor de coördinatie en de kennisuitwisseling met andere coöperaties.

Over Energie Samen

Energie Samen is de landelijke koepel en belangenorganisatie van energiecoöperaties.

Energie Samen helpt lokale energiecoöperaties

om duurzame energie voor iedereen lokaal, betaalbaar en altijd beschikbaar maken. Ze ondersteunt duurzame energie-initiatieven van burgers en lokale ondernemers met belangenbehartiging, diensten en kennis.

Wanneer een buurt, dorp of stad zelf start met het verduurzamen van hun omgeving, ontstaat er vaak een bijzondere sociale dynamiek die andere mensen aansteekt om ook mee te doen of méér te doen. Naast het verduurzamen wordt dan ook vaak gekeken hoe de buurt op de lange termijn aardgasvrij kan worden.

Lokale energiecoöperaties maken het mogelijk dat een wijk zelf kan bepalen hoe hun energie- en warmtevoorziening eruit komt te zien, terwijl zij daar gezamenlijk eigenaar van worden. Met een goed buurtproces kan een schaal worden bereikt waardoor iedereen mee kan doen. Energie Samen legt die processen en alle tools die daarin op basis van praktijkervaringen worden ontwikkeld, zo goed mogelijk vast en deelt die via de Energie Samen Academie. www.energiesamen.nu

4. Natuurinclusief isoleren met bestaande initiatieven

Een aanpak van de Natuur en Milieufederaties

De Natuur en Milieufederaties kunnen op verschillende manieren initiatieven begeleiden. Één daarvan is er bijvoorbeeld op gericht om bestaande bewonersinitiatieven te helpen bij hun eerste collectieve inkoopactie. Daarbij is oog voor natuurinclusiviteit, en na de actie wordt samen met het initiatief gekeken welke vervolgstappen mogelijk zijn.

De NMF kan begeleiding geven in de vorm van een stappenplan, het aanleveren van een netwerk van installateurs, en kennis en ervaring met natuurvriendelijk isoleren. De NMF is daardoor de verbindende factor in het geheel, maar het initiatief heeft het netwerk, zorgt voor de werving en heeft het contact met de mensen.

Stappen bij deze aanpak

De volgende stappen worden daarbij doorlopen:

1. Binnen het netwerk van de Natuur en Milieufederaties wordt gezocht naar initiatieven die collectief willen isoleren. Zij mogen zelf een buurtbegeleider aanleveren die wordt begeleid door de Natuur en Milieufederaties.
2. Vanuit het bestaande netwerk in de buurt wordt gezocht naar technisch onderlegde mensen. Daarmee worden kansen in kaart gebracht om de woningen te verduurzamen. Dit kan in de vorm van een Quickscan warmte zijn waarbij de Natuur en Milieufederaties helpen. Daarbij wordt ook naar aanwezige warmtebronnen gekeken. Maar soms gaat het ook alleen om kansrijke isolatiemaatregelen.
3. Er worden voor de uitvoering bedrijven gezocht die werken volgens de methode Natuurvriendelijk isoleren. Het bewonersinitiatief selecteert de bedrijven, en de Natuur en Milieufederaties kunnen helpen bij het opstellen van selectiecriteria en suggesties doen voor bedrijven.
4. Het bewonersinitiatief organiseert een informatiemarkt waarop buurtgenoten informatie krijgen over de maatregelen die aangeboden worden. Vaak kunnen ze hier ook kennismaken met de bedrijven waarmee wordt samengewerkt.
5. Bewoners kunnen zich inschrijven voor offertes, en de bedrijven voeren de maatregelen uit.
6. Met het bewonersinitiatief wordt de actie geëvalueerd, en van daaruit verder gekeken naar vervolgstappen, zoals het vergroenen van de buurt.

Rolverdeling tussen bewoners en begeleider

Belangrijk in deze aanpak is dat het bewonersinitiatief behoorlijk zelfstandig opereert, maar met budget om zelf een buurtbegeleider aan te stellen en coaching van de Natuur en Milieufederaties.

De buurtbegeleider en bewoners maken onderling afspraken over de roloverdeling. In de praktijk wordt een groot deel van het werk gedaan door vrijwilligers, zoals gesprekken voeren met bedrijven en buurtgenoten enthousiasmeren. De buurtbegeleider neemt vooral coördinerende taken op zich en zorgt daarmee voor continuïteit in het proces. De Natuur en Milieufederaties zorgen ervoor dat de buurtbegeleider de juiste kennis over het proces heeft, en kunnen expertise op het gebied van natuurinclusiviteit inbrengen.

Samenwerking met andere partijen

Naast bedrijven om maatregelen uit te voeren, wordt vaak samengewerkt met de gemeente. De samenwerking vindt vooral plaats tussen het bewonersinitiatief en de gemeente, zodat daar een duurzame relatie opgebouwd wordt. Omdat het om bestaande initiatieven gaat, is deze relatie er vaak al.

Daarnaast faciliteren de Natuur en Milieufederaties kennisuitwisseling tussen bewonersinitiatieven onderling in de regio. Hierdoor wordt het bijvoorbeeld makkelijker voor initiatieven om bedrijven te vinden.

Resultaten van de aanpak

- Gerealiseerde maatregelen zoals isolatie en zonnepanelen
- Aandacht voor natuurinclusiviteit in de buurt
- Een sterker bewonersinitiatief dat groeit en verbreedt

Waarom deze aanpak werkt

Omdat de buurt zoveel mogelijk zelf doet, blijven ervaring en kennis ook in de buurt. Dit maakt het makkelijker om vanuit hier verder te bouwen naar vervolgacties. Het is een praktische manier om gebruik te maken van netwerken, energie en kwaliteiten die al aanwezig zijn, en deze met expertise te vergroten.

Plus- en minpunten van de aanpak

- Oog voor natuurinclusiviteit
- Kennis en kunde blijft bij het bewonersinitiatief
- Ruimte voor bredere aanpak

- Aanpak werkt minder goed als mensen geen interesse hebben of nog te weinig in aanraking zijn gekomen met natuur en groen.

Voorbeeld met deze aanpak

Groene-combinatie-aanpak in Soest

In de gemeente Soest hebben de Natuur en Milieufederaties een 'groene-combinatie-aanpak' gedaan, waarbij ze op een bijeenkomst van een bestaand initiatief meerdere presentaties gaven over vergroening en versterken van de biodiversiteit.

Natuurinclusief

Tijdens de bijeenkomst ging één onderwerp over de Utrechtse Heuvelrugtuinen, en wat er nodig was om je tuin daar in aanmerking te laten komen. Daarnaast vertelde een inwoner met 'groene vingers' hoe je je tuin zo natuurinclusief en diervriendelijk kan inrichten.

Tot slot werd een presentatie gegeven over groene daken en hoe je als inwoner door gebruik te maken van verschillende subsidies voordelig mee kan doen met een groene daken inkoopactie.

Grote opkomst

Door verschillende groene disciplines te combineren met elkaar, lukt het om een breder publiek aan te spreken, waardoor een grote opkomst ontstaat, en veel mensen mee willen doen met een groene daken isolatieactie.

Over de Natuur en Milieufederaties

De Natuur en Milieufederaties staan voor een energietransitie waarbij oog is voor mens, omgeving én natuur. Ze weten wat er lokaal speelt en zetten hun netwerk in om met kennis en ervaring goede plannen tot stand te laten komen waar inwoners bij betrokken zijn en achter staan. Met een transitie van onderop denken ze een vliegwieleffect te creëren die versterkend werkt voor natuur en gezamenlijkheid.

www.natuurenmilieufederaties.nl

5. Projecten met opschalingspotentie verder helpen

Een aanpak van HIER

Deze aanpak richt zich op bewonersinitiatieven die werken aan een project dat ook kansrijk lijkt op veel andere plekken in Nederland, maar waarvoor nog geen blauwdruk bestaat. HIER helpt mee in zulke projecten om geleerde lessen en ontwikkelde producten breder beschikbaar te maken. De stappen die daarbij genomen worden:

Stappen bij deze aanpak

De stappen die daarbij genomen worden:

1. Vanuit het eigen netwerk van bewonersinitiatieven en gemeente worden projecten geselecteerd. HIER kijkt daarbij naar waar ze zelf iets toe kunnen voegen, en welke innovatieve projecten ook op andere plekken interessant zouden zijn.
2. Samen met het bewonersinitiatief, de gemeente en eventueel andere partijen worden afspraken gemaakt over rollen en verantwoordelijkheden.
3. HIER levert capaciteit om mee te werken in het project. Daarbij wordt vooral kennis ingebracht uit andere projecten, expertise op het gebied van bewonerscommunicatie, en wordt gebruik gemaakt van het landelijke netwerk van HIER.
4. Aan het einde van de begeleiding wordt een tool of kennisdocument opgeleverd zodat andere buurten met dezelfde aanpak aan de slag kunnen.

Rolverdeling tussen bewoners en begeleider

In deze aanpak is geen sprake van een begeleider; het gaat meer om een samenwerking waarbij taken verdeeld worden op basis van kwaliteiten. Er wordt samengewerkt met bewonersinitiatieven die al goed georganiseerd zijn.

Samenwerking met andere partijen

In dergelijke projecten is de gemeente vaak een belangrijke speler. Daarnaast spelen afhankelijk van de context ook woningcorporaties, een warmtebedrijf en andere marktpartijen een rol.

Resultaten van de aanpak

- Het bewonersinitiatief krijgt hulp bij het project waardoor het versnelt.
- Het bewonersinitiatief en hun partners hebben heldere afspraken.
- Er wordt een tool of kennisproduct opgeleverd waardoor andere initiatieven met een vergelijkbaar project aan de slag kunnen.

Waarom deze aanpak werkt

Er zijn verschillende initiatieven lokaal bezig met aanpakken waarvoor nog geen blauwdruk bestaat. Soms staan ze nog in de kinderschoenen, en soms zijn ze al heel ver. Een partij als HIER die gedurende een afgebakende periode mee kan werken, zorgt dat er versnelling in het project komt.

Daarnaast hebben bewonersinitiatieven vaak zelf geen tijd om wat ze leren uitgebreid te documenteren en door te ontwikkelen tot bruikbare kennis voor anderen. En dit is wel nodig om te voorkomen dat iedereen het wiel opnieuw moet uitvinden.

Plus- en minpunten van de aanpak

- Projecten met opschalingspotentieel verlopen sneller.
- Bewonersinitiatieven krijgen een nieuwe partner met een frisse blik en expertise uit een andere hoek.
- Geleerde lessen worden direct vertaald naar tools of kennisdocumenten.

- Er moet al een project lopen met opschalingspotentie om deze aanpak toe te passen.

Voorbeeld met deze aanpak

Het energiehuis in de wijkaanpak van het Amersfoortse Schothorst-Zuid

In Amersfoort werkt de gemeente aan een plan om de wijk Schothorst-Zuid aardgasvrij te maken. Er wordt door een warmtebedrijf een aanbod voorbereid om aan te sluiten op een warmtenet, maar de gemeente wil ook bewoners ondersteunen die liever voor een individuele oplossing gaan.

Bewonersinitiatief

In de wijk is coöperatie WarmteStem actief. Deze probeert in samenwerking met de gemeente te zorgen dat het verloop van de warmtetransitie zo goed mogelijk aansluit bij wat wijkbewoners willen. Een belangrijk onderdeel daarvan is goede informatievoorziening, zodat bewoners beter kunnen kiezen welke energiebesparende maatregelen en aardgasvrije oplossing bij hun woonsituatie passen. Daarnaast organiseert WarmteStem collectieve inkoop van isolatiemaatregelen en zonnepanelen.

Fysieke locatie

De coöperatie heeft bij de gemeente geopperd om een fysieke locatie in de wijk te openen waar bewoners geholpen kunnen worden, ongeacht waar ze zich bevinden in hun klantreis richting aardgasvrij. Dit centrale en herkenbare punt wordt vooral als belangrijk gezien omdat het idee is dat alle woningen in de wijk binnen een afgebakende tijd klaar zijn om over te stappen op het aardgasalternatief.

De gemeente ziet ook dat in zo'n wijkaanpak een intensievere ondersteuning opgetuigd moet worden dan nu al gemeentebreed gebeurt. Zo'n energiehuis is niet geheel nieuw, maar er is nog geen bruikbare handleiding met alle do's en dont's van een energiehuis in een aanpak waarbij alle woningen mee moeten doen.

Samenwerken

Inmiddels wordt verkend of de fysieke locatie er daadwerkelijk kan komen, en hebben het warmtebedrijf en woningcorporaties aangegeven graag een rol te spelen.

HIER brengt kennis in van andere projecten uit het land, en zorgt samen met alle partners dat er een duidelijke rolverdeling komt. Later in het project wordt een handleiding of ander product met lessen opgeleverd, zodat in andere initiatieven en gemeenten minder zelf hoeven uit te vinden.

Over HIER

HIER is een stichting die mensen in beweging brengt om iets te doen aan het klimaatprobleem. Daarbij gaat veel aandacht naar groepen mensen die uit zichzelf minder snel actie ondernemen.

Op www.hier.nu worden veel praktische handvatten gedeeld waarmee bewoners aan de slag kunnen, zowel individueel als collectief. Daarnaast wisselen gemeenten, bewonersinitiatieven en hun samenwerkingspartners op het jaarlijkse congres HIER opgewekt hun ervaringen met het betrekken van bewoners uit.

Vraag ondersteuning aan

Wil je als bewonersinitiatief of gemeente hulp aanvragen bij een collectieve energiebespaaractie? Neem contact op met de Participatiecoalitie via [dit formulier](#). We ondersteunen je graag.

Past het aanbod net niet bij je vraag en hoor je graag wat er verder mogelijk is? Ook dan komen we graag met je in contact.